

Najboljše se pripravi krma s kuhanjem. Največkrat se kuha krompir, ki postane s tem veliko več vredno krmilo. Kuhajo se tudi druge korenške rastline, pleve, rezanica, celó zrna. — Ker je tako pripravljanje krme precej drago, mora se kmetovalec vprašati, predno gre na tako delo, ali se mu pa tudi izplača ali ne. To vse je pa odvisno od krmil, njih cene, od stroškov za delo in kurjavo in slednjic od živine same. Pri konjih in prežvekovalcih, kateri rastlinsko krmo uže tako dobro prebavljajo, je kuhanje največkrat nepotrebno, med tem, ko s kuhanjem krme za prešiče postane krma dosti več vredna.

K kemijskemu pretvorenju krmil prištevamo kalenje in kipenje.

Za kalenje dajo se porabiti vsa zrna, koja imajo v sebi škrob (šterko). Pri kalenju pretvori se škrob v sladkor pa tudi dušičeve spojine se tako razkrojé, da postanejo lože prebavljive. Splošno ima kalenje le ta pomen, da naredi lahko prebavljivo in zeló okusno krmo za bolno ali slabotno živino.

Veliko važnejši je kipenje krme. Pri tem ravnanju s krmo porabijo se lahko vsa suha krmila, kakor slama, pleve, rezanica z dodatkom nekaj krompirja, repe, otrobov itd. Vsa ta krmila treba je najprvo drobno razrezati, potem z vodo ali pomijami namočiti in v kaki primerni posodi dobro skupaj stlačiti. Vsa ta zmes se vsled v nje vnetega kipenja kmalu zgreje in zadobi prijeten kislikast duh; tako krmo živali prav rade jedó. Gospodarstvo, ki ima na razpolaganje velike množice slame, zamore jo na ta način najkoristneje porabiti, se ve dá le za govejo živino ali ovce.

Ljudski učitelj in sadjarstvo.

Dokaj zamore pospeševati ljudski učitelj napredek v sadjarstvu in marsikaj storiti, da postane sadjarstvo vir blagostanja. Na Českem, koder iz sadjarstva nima le mali posestnik svojega dobička, ampak kjer tudi veleposestnik ne zametava te stroke kmetijstva, nahaja se skoraj pri vsaki šoli drevesnica. Tej koristni naredbi na Českem, pa tudi na Moravskem, sme se pripisavati vpliv na tamošnje kmečko ljudstvo, da je ono dobilo ljubezen in razum za sadjarstvo.

V Hesenu, na Virtemberškem in deloma na Bavarskem nahaja se tudi skoraj pri vsaki šoli drevesnica, katero učitelj pridno oskrbuje ter tako koristi svoji občini. Posebno je pa vdomačeno sadjarstvo na belgiških in švedskih šolah, za to pa kmetovalec v teh deželah silno spoštuje sadjarstvo.

Kar se dá v posamesnih deželah naše države in v drugih deželah tako lepo izvršiti, to dalo bi se tudi pri nas vpeljati.

Nobena šola na deželi ne smela bi biti brez drevesnice, kajti ona zamore biti ravno tako dober prostor za vzgojo otrok, kot pa učilna soba sama. V srci marsikaterega otroka dá se kal obuditi, ki je pomembljiv za vse njegovo prihodnjo življenje.

Drevesnica je učitelju najboljše sredstvo, rastečemu mladenču pokazati vrednost sadjarstva, izgojo od semenskega zrna noter do dovršenega drevesa. V drevesni soznani se pridni učenec z cepljenjem, s škodljivimi mrčesi in z družimi koristnimi rečmi, katere se globoko vtisnejo v spomin otroka, da jih nikdar ne pozabi, ampak pozneje na svojo korist in korist družih porabi.

Vprašam, ali bodo otroci, koje je učitelj napeljal k ljubezni in veselju do sadjarstva, poškodovali zlobno drevesa? Mislím, da ne. Spoznanje vrednosti sadnega

drevja, spoštovanje javnih nasadov, postane splošno in ne malo deluje se na ta način proti surovosti naše mladine.

Z drevesnico je učitelj v stanu vpeljati v šolo vspešni poduk o sadjarstvu zlasti, za odrastlo mladino, z eno besedo, učitelj osnuje lahko popolno napredovalno šolo za sadjarstvo.

Ako učitelj vzdržava pri svoji šoli drevesnico, zamore s tem občini še drugo korist nakloniti, kot poduk v sadjarstvu. Ne le, da je iz učiteljeve drevesnice prišlo veliko drevesc v soseskine vrte, ampak marsikateri gospodar, ki je večkrat memo drevesnice moral iti, sklenil je, se pridno sadjarstva poprijeti. Pa še na drugi način zamore učitelj delovati. V primernem času naj gre s svojimi večimi učenci, ki so bili v šolski drevesnici pridni, po posameznih vaških vrtih in naj na tamošnjem drevju izvrši potrebna dela. Jaz omenim od vseh teh del samo eno, to je, precepjenje, da pokažem, kaj se dá s tem v eni soseski doseči. Recimo, da je učitelj s svojimi učenci v kakih desetih vrtih precepil taka drevesa, ki dosedaj niso rodila ali pa je slabo sadje rodila z dobrimi sortami. Čez nekaj let ta drevesa dobro rodijo ter njih lastnikom lep denar donasajo. Nasledek tega je, da sosedje uvidijo korist tacega dela, precepijo tudi svojo slabo drevje in tako pospešijo sadjarstvo celega kraja.

S tacimi deli izvršenimi s pomočjo starejih učencev ne razširja se le, kako oskrbovati drevje, ampak z dobrim izgledom, ki ga dá dobro oskrbovano drevo s tem, da bolje rodi, razširja se umno sadjarstvo v celi občini.

Učitelj naj pa tudi sam spodbuja k pridnemu sajenju sadnega drevja. Ako obiše kak sadni vrt in vidi prazen prostor, naj ne preneha poprej prigovarjati posestniku, dokler mu ne oblubi, drevesa vsaditi.

Ako ima srenja ceste in pota, pašnike in goličave, potem so ti prostori lepa mesta za učiteljevo delovanje in on zamore prostore zasadi z drevjem, ki enkrat donasa lepo korist občini. Za izvrševanje takih nasaditev dajo se porabiti večji učenci iz nadaljevalnih šol in gotovo bode občina s ponosom gledala na delo, koje je občinska mladež na občno korist izvršila. Take nasaditve čuva in brani cela občina in tudi učitelj zadobi na spoštovanju, ki je tako deluje za občni blagor.

Učiteljeva skrb mora biti, razširjati le take sadne sorte, katere rade veliko rodijo in sicer sadje, koje je dobro za kupčijo, na drugi strani naj pa zopet skrbi, da zadobi v občini se nahajajoče sadje pravo ime. Koliko je pri tem prilike, spoznavati prave sorte ter njih nasaditev priporočevati?

Splošno naj pa učitelji naših ljudskih šol povsod, koder je le mogoče, spodbujajo in svetujejo, da se sadjarstvo povzdigne, ki je vendar tako zeló koristno, posebno za manjšega posestnika. Prvi pogoj je pa: Učitelj mora pokazati na svojem vrtu, da je tudi sam izgleden sadjerejec.

Julius Jablanczy.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 25. Ravno, ko trte žveplam, prišel sem na trto, ki ima neke rujave mehurčke po sebi kakor bi bila trtna uš. Prosim, razjasnite mi to trtno bolezen; priložene Vam pošljem kos bolne trte. (Fr. D. v Vr.)

Odgovor. Priložena trta napadena je po „trtnem črviču“, nemško: „Rebschildlaus“, latinsko: „Coccus vitis Linné“. Na trtnem lesu dobijo se večkrat, posebno v razpokah ljubadi, kake tri milimetre dolgi mehurčki rujave barve, ki niso družega kot samice gori

imenovanega mrčesa. Še lože jih je spoznati, če ležijo te samice na beli, svili podobni podlagi, ki hrani v sebi zalego. Meseca julija izležejo se iz jajc majhne, lepo rudeče uši, katere se na primernih mestih naselijo. S tem, da uši srkajo trtni sok, slabijo trto. Mravlje posebno rade zalezavajo trto po trtnem črviču napadeno in sicer zaradi tega, ker se iz take trte izceva nek sladek sok. Osnaženje in ostrganje napadene trte v jeseni ali spomladi je najbolje sredstvo, da se uniči ta mrčes. O-trgana ljubad se zalego vred mora se ve da se sožgati.

Prof. W. Voss.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Seja glavnega odbora dné 14. junija 1885.

Seji predseduje družbini predsednik gospod baron Wurzbach. Navzoči so gospod podpredsednik J. Fr. Seunig, tajnik Gustav Pirc in odborniki gg. Brus, Jerič, Kastelic, Neveklovski in Witschl.

Ker je na dnevnem redu tudi razgovor o državnih subvencijah, povabljeni so bili k seji zastopniki deželne vlade in deželnega odbora. Prvo zastopa gosp. c. kr. vladni svetnik Avgust pl. Wurzbach, deželni odbor pa gospod cesarski svetnik in deželni odbornik J. Murnik.

V imé odseka za splošne reči, kateri je imel sejo 15. maja t. l., stavi tajnik gosp. Gustav Pirc sledeče predloge, kateri se brez spremembe sprejmejo:

Vis. c. kr. ministerstvu za poljedelstvo pošlje se načrt in program pokrajinske živinske razstave enako izdelan kakor lansko leto za tako razstavo na Krškem.

Vsled dopisa vis. c. k. poljedelskega ministerstva od 17. aprila t. l. objubi ono premije za umna gnojišča le pod tem pogojem, ako se vsi ali vsaj večina gospodarjev ene soseske zaveže, svoja gnojišča umno urediti. Ker bi bilo po tem potu težko kaj doseči, predlaga odsek za splošne reči, najprvo se obrniti na ministerstvo s sledčo prošnjo: a) vis. c. k. ministerstvo naj blagovoli izraziti se, koliko bi v ta namen utegnilo dati; b) naj bi se te premije redno za več let v proračun stavile in c) naj bi se dovolile premije po 50 gold. tistim, ki napravijo umno gnojišče po načrtu, ki bi se razglasil v „Kmetovalcu“ in „Novicah“.

Način porabe 200 gold. za sadjarstvo predloži se sl. ministerstvu v tem smislu, da se bode ta denar porabil za nadaljevanje reorganizacije družbinega vrta.

150 gold., ki jih ministerstvo dá v podporo obema čebelarstvom a družbama, predlaga odsek za splošne reči tako razdeliti, da dobi marljivo gorenjsko čebelarstvo društvo v Jesenicah 100 gold., čebelarstvo društvo v Ljubljani pa 50 gold. Ob enem sklene centralni odbor, čebelarstvom in sadjarskemu društvu v Jesenicah priporočati, da bi bilo dobro prirediti majhno sadjarsko razstavo v namen spoznanja naših sadnih sort.

Po poročilu gosp. župnika Mesarja predlaga odsek za splošne reči, da se porabi državna podpora za mlekarkstvo v znesku 200 gold. v podporo pri zidanji siarnice mlekarske zadruga v Češnjicah.

Podrobni načrt premiranja goveje živine v Kranjski gori 12. oktobra t. l. sklene se vis. c. k. ministerstvu za poljedelstvo tako odposlati, kakor ga predlaga odsek za splošne reči. Ker je pa znesek, kojega ima do sedaj na razpolaganje kmetijska družba v ta namen, premajhen, prosi se ob enem še nekoliko podpore.

Vsled dopisa stalnega odbora avstrijskih poljedelcev, ravno tako vsled dopisa česke kmetijske družbe predlaga odsek za splošne reči, da tudi kmetijska družba kranjska odpošlje peticijo na državni zbor zaradi carine in železniških tarifov.

Družbini denarničar in odbornik g. Brus poroča, da je vis. c. kr. ministerstvo za poljedelstvo brez vsake opazke potrdilo račune o porabljenih subvencijah. Gospod družbeni predsednik zahvali se v imenu odbora gospodu Brusu za natančno izvršitev računov.

Nenavzočemu odborniku g. dr. M. Wurzbach-u se naloži, da stavi predloge v zadevah novo napravljene ograje ob družbenem posestvu, ki jo je naredil sosed M. Zdešar.

Stalni odbor avstrijskih poljedelcev naznanja družbi, da se je odbor konstitoval ter so bili voljeni predsednikom knez Adam Sapiha, namestnikoma predsednika knez Schwarzenberg in grof Kinsky ter zapisnikarjem dr. Leo Příbyl. Odbor pošilja ob enem svoje pravila ter prosi plačo 10 gold. kot donesek kranjske kmetijske družbe k tej zadrugi.

C. kr. trgovinsko ministerstvo naroča se svojo okrožnico iz dné 19. maja t. l., da naj kmetijske družbe imenovanemu ministerstvu takoj poročajo, ako njih zastopnik v državnem železniškem svetu preneha biti ud kmetijske družbe, ker se v tem slučaju mora poklicati v železniški svet takoj njegov namestnik.

Ponudba g. grofa Attemsa za nakup ene ameriškanske sušilnice se ne more sprejeti.

Občini Janežovo Brdo pošlje se na njeno prošnjo nekaj iztisov „Mlekarstva“ in „Opisa sadjarstvu škodljivih mrčesov.“

Prošnja županije Št. Jošt za bika belanskega plemena proti plači polovice cene se odbije.

Prošnja vodstva ljudske šole v Cirknici za nagrado učencem, ki so nabirali kebre, se usliši ter določi v ta namen 10 gold.

Prošnja Tomaža Šuštaršiča, da se mu dá v podporo čebelarstva 100 gold., se ne more uslišati, ker družba nima v ta namen nič denarja na razpolaganje.

Za nove ude sprejmejo se v družbo sledeči gospodje iz Tržiča: Anton Globočnik, Matevž Lončar, Stanislav Pollak, Peter Malli, Karol B. Malli, Leopold Malli, vsi posestniki; gospá Marija Ahačič, posestnica v Tržiči in g. Matija Wietlschnigg, oskrbnik kriške grajščine pri Kamniku.

Slovenska Matica.

69. odborova seja „Matice Slovenske“ dné 10. junija.

Navzočih 15 odbornikov; predseduje g. Marn.

Gosp. prvosednik naznanja, da sta pregledala in potrdila zapisnik o LXVIII. odborovi seji jeden gg. verifikatorjev in on (mestu drugega nenavzočega g. verifikatorja). Verifikatorjem ad hoc izvoli se g. Wiesthaler.

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti v Zagrebu naznanja Matici smrt g. dr. Lavoslava Geitlerja, vseučilišnega profesorja zagrebskega, kar odbor pomilovaje vzame na znanje.

Vodstvo tržaškega podpornega in bralnega društva zahvaljuje se za društvu darovane knjige.

Matici došla je od c. k. namestništva v Gradci intimacija gledé dedščine 500 forintov po ranjem vinku Potočinu.

Sklene se g. Kunsteka, d. profesorja v Ptuj, prositi, da ostane še zanaprej Maticin poverjenik; ako ne, naj priporoči koga drugega.

Gosp. Lego zahvaljuje se za imenovanje častnim članom in pošilja ob jednom večjo zbirko knjig Matici v dar. Knjige so ali njegovo lastno darilo ali pa darilo drugih gospodov vsled njegovega posredovanja. Poslala